

2. Характерни особености и видове банкови услуги (продукти)

Банковите продукти и услуги имат специфичен характер и се отличават с някои съществени особености:¹

- имат *нематериален* (абстрактен) характер;
- *времето за тяхното производство съвпада с момента на тяхното потребление* (например не могат да се „натрупват“ като запаси на „склад“);
- те са *взаимно обвързани* помежду си (предоставянето на една услуга (продукт) предполага преди това или след това осъществяването на други; понякога се предлагат в „пакет“);
- бързо и лесно се *поддават на имитация* (копиране);
- *предлагат се директно* на клиентите (не са нужни посредници);

Банковите продукти и услуги са твърде разнообразни, поради което могат да се класифицират според различни признаци.

Според историческото им развитие се разграничават.

- *Традиционни (класически) банкови услуги /продукти:*
 - обмяна на валута и други ценности;
 - краткосрочно кредитиране;
 - предоставяне на кредити с производствено предназначение;
 - предоставяне на държавни кредити;
 - влогонабирателни услуги;
 - съхраняване на ценности;
 - сконтиране и реесконтиране на полици;
 - доверителни услуги;
 - издаване на банкови гаранции;
 - платежни услуги и др.
- *Съвременни (модерни) банкови услуги /продукти*
 - дългосрочно кредитиране;
 - предоставяне на потребителски кредити;
 - междубанкови услуги;
 - покупко-продажба на ценни книжа;
 - управление на парични наличности на клиенти (кеш мениджмънт);
 - консултантски услуги;
 - издаване и обслужване на банкови карти;
 - лизингови услуги и др.

Видове банкови услуги/продукти, разгледани от *балансово-икономическа гледна точка*:

- активни;
- пасивни;
- извънбалансови.

По-подробно състава на активните и пасивните балансови позиции са представени в следните таблици:²

<i>СЪСТАВ НА БАНКОВИТЕ ПАСИВИ (ИЗТОЧНИЦИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ)</i>	
<i>СОБСТВЕН</i>	<i>ПРИВЛЕЧЕНИ</i>
<i>КАПИТАЛ</i>	

¹ Вж. Михайлов, Ем., Вътев, Ж. Асенова, М. Банково обслужване на икономическите агенти. В. Търново, АБАГАР, 2003

² Вътев, Ж. Анализ на банковата дейност. В. Търново, АБАГАР, 2004

			СРЕДСТВА								
капитал Основен (акционерен)	Резерви	Печалба	Извъндепозитни източници			Депозитни източници					
			Дългосрочно привлечени средства		Краткосрочно привлечени средства						
			облигации	Дългосрочни влогове	Дългосрочно получени заеми	от други банки	Краткосрочни заеми	от Ц Банкарефинансиране	Краткосрочно	влогове	Спестовни влогове
			ДЪЛГОСРОЧНИ (ПОСТОЯННИ) РЕСУРСИ						КРАТКОСРОЧНИ (ТЕКУЩИ) РЕСУРСИ		

Традиционно като финансови посредници банките работят преобладаващо с привлечени средства (над 90%). Техният собствен капитал заема незначителен относителен дял (по-малко от 10%). Независимо от това едно от изискванията за даване лицензия (разрешение) за банкова дейност е наличието на минимално изискван от закона собствен капитал – 10 млн. лв.

СЪСТАВ НА БАНКОВИТЕ АКТИВИ										
ПАРИЧНИ НАЛИЧНОСТИ			ИНВЕСТИЦИИ В ЦЕННИ КНИЖА			ПРЕДОСТАВЕНИ КРЕДИТИ			БАНКОВО ИМУЩЕСТВО	
наличност	Касова		за търгуване	Ценни книжа		на други банки	Предоставени кредити		Материални активи	Нематериални активи
централната банка	Пари по сметка в		за продажба	Ценни книжа		на фирми	Предоставени кредити			
други банки	Пари по сметки в		държани до падеж	Ценни книжа		на граждани	Предоставени кредити			

Най-важният банков актив, който заема преобладаващ относителен дял (над 50-60%), са предоставените кредити. Около 10-20% се пада на инвестициите в ценни книжа.

Специфичният състав и структура на банковите активи и пасиви предопределя и основния финансов проблем при управлението на всяка банка – решаването на противоречивата дилема „печалба-ликвидност”.

Банковите услуги (продукти) според мястото им в дейността на банката се делят на:

- *Типични (същински)* - например кредитни, депозитни, платежни услуги;
- *Допълнителни (съпътстващи)* - например, свързани с покупко-продажба на ценни книжа, съхранение на ценности, междубанкови услуги, доверителни услуги, обменни операции, издаване на банкови гаранции и др.);
- *Неутрални* - например консултантски услуги, застрахователни услуги, лизингови услуги и др.

Банковите продукти според особеностите на клиентите, които банката обслужва могат да се разграничат на:³

- *Банкиране на дребно (Retail Banking):*
 - продукти, обикновено предоставяни на физически лица, еднолични търговци или малки фирми, т.е. на лица, които не разполагат с голям капитал или доходи;
 - имат характер на масови продукти и обслужват масовия потребител (наричат се още „базисни продукти”);
 - предназначени са за групи клиенти с еднакви или сходни потребности;
 - отличават се с широк асортимент, но много голяма степен стандартизация;
- *Корпоративно банкиране (Commercial Banking):*
 - предоставят се на фирмени клиенти;
 - имат по-голяма стойност и понякога по-силно изразен рисков профил;
 - не са толкова силно унифицирани и стандартизирани, като при банкирането на дребно;
- *Индивидуално (частно) банкиране (Private Banking):*
 - предоставят се на много богати (заможни) частни клиенти или на крупни институционални клиенти;
 - не са стандартизирани, а индивидуализирани (индивидуални продукти, удовлетворяващи индивидуалните потребности на клиента);
 - изискват постоянни, дългосрочни лични контакти на банката с клиента и висока степен на доверителност на взаимоотношенията с него;
- *Инвестиционно банкиране (Investment Banking)* - продукти на банката, свързани с купуването и продаването на ценни книжа както за своите клиенти, така и за своя сметка.

³ Вачков, Ст. В света на модерното банкиране. Варна, 2007